

Pontifikát na ústupe?

Grzegorz Górny

30. júna 2022 + Cirkev

V posledných týždňoch svetové médiá žili špekuláciami o Františkovej pravdepodobnej abdikácii, ku ktorej by malo dôjsť koncom augusta po plánovanom konzistóriu, čiže stretnutí kardinálov z celého sveta. Tieto fámy boli podporené informáciami o pápežovom zlom zdravotnom stave, kvôli ktorému bola zrušená jeho júlová apoštolská cesta do Afriky. Namiesto do Afriky pôjde František do L'Aquily v Abruzzách, kde sa nachádza hrobka Celestína V., pápeža, ktorý v roku 1294 odstúpil z Petrovho stolca.

Zdroj: wikimedia commons

Mnohí novinári, zveličujúci druhoradé fakty a snažiaci sa z nich urobiť fakty rozhodujúce, rozohriali atmosféru a predpovedali blízky koniec súčasného pontifikátu. Predovšetkým opakovali tézu, že Františkov zdravotný stav mu nedovoľuje pokračovať v jeho službe. Je pravda, že kvôli zápalu väzov v pravom kolene má bolesti v bedrovej oblasti a už viac ako mesiac sa pohybuje na invalidnom vozíku. Mnohým publicistom však uniká zjavná pravda, že Cirkev je riadená hlavou, nie nohami.

Fámy o jeho očakávanej abdikácii vo Vatikáne narástli do takých rozmerov, že sa k nim rozhodol vyjadriť aj sám najvyšší pontifex. Počas stretnutia s brazílskymi biskupmi vyhlásil, že napriek problémom s chôdzou mu rozhodnutie odstúpiť ani len na um neprišlo.

Celá situácia sa však pre mnohých komentátorov stala príležitosťou na zhrnutie výsledkov Františkovo pontifikátu za posledných deväť rokov. Bez ohľadu na to, kedy sa jeho vláda skončí, medzi vatikánskymi analytikmi prevláda presvedčenie, že tento pontifikát je na ústupe.

Atomizácia kardinálskeho kolégia

Už niekoľko mesiacov koluje medzi kardinálmi vo svete časopis s názvom *Cardinalis*, ktorý je určený špeciálne pre nich. Vychádza vo Francúzsku, v štyroch jazykoch s cieľom – ako uvádzajú editori – pomôcť kardinálom „*spoznať sa a prijímať správne rozhodnutia v dôležitých momentoch života Cirkvi*“, teda v perspektíve budúceho konkláve. Autori časopisu predstavujú profily rôznych kardinálov a píše o ich postoji k najdôležitejším problémom, ktorým dnes Cirkev čelí. Podľa ich názoru je táto znalosť potrebná v prípade voľby budúceho pápeža.

Problém je totiž v tom, že členovia súčasného kardinálskeho kolégia sa navzájom dobre nepoznajú. Doteraz najlepšou príležitosťou na vzájomné spoznávanie sa boli slávnosti kreovania nových kardinálov v Ríme. Vtedy sa konalo tzv. verejné konzistórium, počas ktorého nominanti dostali od pápeža v Bazilike svätého Petra červený biret, a potom nasledovalo tzv. tajné konzistórium, pri ktorom sa kardináli, ktorí prišli do Vatikánu z celého sveta, mohli stretnúť osamote v uzavretom kruhu, navzájom sa spoznať, diskutovať a vymeniť si názory. Keď Karol Wojtyła v roku 1978 išiel na konkláve, osobne poznal 106 zo 110 zostávajúcich purpurátov. Bolo to možné najmä vďaka tajným konzistóriám, ktoré zvolával Pavol VI.

Najvyšší katolícki hierarchovia v súčasnosti takúto šancu nemajú. František doteraz zorganizoval iba jedno jediné tajné konzistórium – vo februári 2014, keď prvýkrát menoval 19 nových kardinálov. Vtedy poveril kardinála Waltera Kaspera, ktorého sám označil za najväčšieho žijúceho teológa, aby predniesol príspevok ako úvod k diskusii. Nemecký hodnostár navrhol zmenu učenia Cirkvi o prístupe rozvedených a znovu zosobášených osôb k Eucharistii a dôrazne argumentoval v prospech takéhoto riešenia. Kasperov návrh však narazil na jednoznačný odpor väčšiny kardinálov, ktorí jeho myšlienky rozhodne odmietli. Odvtedy František prestal organizovať tajné konzistóriá, hoci potom ešte šesťkrát zvolal verejné konzistóriá, aby odovzdal birety novonominovaným kardinálom.

Prvýkrát po mnohých rokoch budú mať všetci kardináli príležitosť stretnúť sa v tomto roku koncom augusta v Ríme, keďže František ich pozval na diskusiu o nedávno promulgovanej apoštolskej konštitúcii *Praedicate Evangelium*. Uvedený dokument zavádza dlho očakávanú reformu Rímskej kúrie. Ako povedal kardinál George Pell, hlavným cieľom, ktorý si kardináli stanovili pri voľbe Jorgeho Maria Bergoglia v roku 2013, bola práve reforma kúrie. Tá sa však ustavične odkladala. Počas uplynulých deviatich rokov sa riadenie Cirkvi na najvyšších úrovniach neodvíjalo podľa pevných a jasných pravidiel, ale malo voluntaristický charakter a bolo výsledkom Františkových osobných rozhodnutí, ktoré nie vždy rešpektovali dovtedy platné normy.

Zodpovedný populizmus

Pri príležitosti zvolenia Jána Pavla II. katolícky filozof Rocco Buttiglione poznamenal, že hoci poslanie každého pápeža je univerzálne, jeho pontifikát je poznačený prvkami, ktoré vychádzajú z jeho temperamentu a tradícií a kultúry, ktoré ho formovali. V tejto súvislosti taliansky mysliteľ upozornil na mnohé črty „poľskosti“, ktoré ovplyvnili službu Karola Wojtyły vo Vatikáne. Podobne možno uvažovať o tom, čo formovalo Jorgeho Maria Bergoglia.

Po prvé, je tu latinskoamerická cirkev, ktorá sa od 60. rokov 20. storočia sústreďuje na sociálne otázky, pričom duchovné, teologické a doktrínálne otázky odsúva do úzadia. Prejavilo sa to napríklad v teológii oslobodenia alebo teológii ľudu, ktorá do miestneho katolicizmu implementovala mnohé prvky marxizmu. Mnohí latinskoamerickí kňazi sa dnes väčšmi zaoberajú sociálnou spravodlivosťou, požiadavkami rovnosti, klimatickou politikou atď. než ohlasovaním Ježiša. S tým ide ruka v ruke ostentatívne ignorovanie liturgie a sviatostnej disciplíny (napr. v diecéze Buenos Aires je už dlho bežnou praxou pripúšťanie párov v nesviatostnom vzťahu k Eucharistii).

Na čele tohto trendu boli niekoľko desaťročí najmä jezuiti, z ktorých najznámejšími boli Leonardo Boff z Brazílie alebo Fernando Cardenal z Nikaraguy (šesť rokov bol ministrom v marxistickej sandinistickej vláde). Oni udávali tón životu Cirkvi v Južnej Amerike, keď generálnym predstaveným tejto rehole v rokoch 1965 až

1983 bol Pedro Arrupe, ktorého dnes František vyzdvihuje ako jedného z ozajstných svätcov našej doby (proces jeho blahorečenia sa začal v roku 2018).

Výsledkom zamerania sa Cirkvi na sociálne otázky bol **masový odchod latinskoamerických katolíkov do turíčných** (v protestantskom prostredí označovaných ako letničných) **a evanjelických cirkví**. Ide o fenomén, ktorý v posledných desaťročiach radikálne zmenil náboženskú tvár kontinentu. Ľudia majúci v srdci túžbu po Bohu, majú už dosť kňazov, ktorí opakujú to isté, čo ľavicoví politici, a tak odchádzajú do neoproteštantských spoločenstiev, kde konečne počujú o Ježišovi ako Spasiteľovi alebo o duchovnom boji proti skutočnému zlu.

Druhým dôležitým faktorom, ktorý formoval Jorgeho Maria Bergoglia, je politická kultúra prevládajúca v krajinách Latinskej Ameriky, najmä skúsenosť s vládou Juana Peróna v Argentíne. Niektorí vatikanisti tvrdia, že výraz, ktorý najlepšie vyjadruje podstatu súčasnej vlády Cirkvi, je práve peronizmus – štýl založený okrem iného na nerešpektovaní zavedených noriem, voluntarizme, komunikácii s ľuďmi cez hlavy sprostredkovateľských inštitúcií a predovšetkým na populizme. V encyklike *Fratelli tutti* František vlastne rehabilitoval tento druhý pojem, keď poznamenal, že okrem nezodpovedného populizmu existuje aj zodpovedný populizmus, ktorého zmyslom je starostlivosť o ľud, chápaný aj ako „mýtická kategória“.

Personálny kolotoč

Najvýraznejším príkladom peronistického štýlu riadenia je personálna politika Vatikánu, najmä menovania, povyšovania, nútené dovolenky a preloženia, ktoré sa stali skutočným kolotočom. V súčasnosti chýbajú apoštolskí nunciovia v 17 krajinách. Svojich kardinálov nemajú metropoly uznávané ako kardinálske stolice, ako sú Paríž, Los Angeles, Berlín, Krakov, Dublin, Edinburgh, Soul, Neapol, Turín a dokonca aj Benátky a Miláno (posledné dve mestá dali Cirkvi v 20. storočí až päť pápežov).

Niektorí biskupi sa o svojich kardinálskych menovaniach dozvedeli až z médií, ako napríklad Lucas Van Looy z Gentu, ktorý okamžite odmietol prijať červený biret. Vyhlásil, že nie je hoden tejto pocty, pretože v minulosti kryl sexuálne zneužívanie, ktorého sa dopustili kňazi v jeho diecéze. Natíska sa otázka: Či Františka nikto nevaroval pred tým, aby za knieža Cirkvi vymenoval zdiskreditovaného hierarchu? Koniec koncov, v Belgicku sa o tom všeobecne vedelo. Všetko nasvedčuje tomu, že svoje rozhodnutie urobil bez konzultácie s kompetentnými osobami, čo tiež vypovedá o jeho štýle riadenia.

Samostatnou otázkou je jeho prístup k biskupom. V decembri 2021 František odvolal parížskeho metropolitu, arcibiskupa Michela Aupetita, ktorého, ako sám priznal, „*obetoval na oltár pokrytectva*“. Pripomeňme, že francúzsky hierarcha bol v minulosti v médiách obvinený z príliš blízkeho vzťahu so ženou.

Napriek novinárskemu vyšetrovaniu sa nepotvrdili žiadne obvinenia, že by duchovný prekročil prijateľné hranice, napríklad že by mal sexuálny vzťah. Hierarcha však o svoju pozíciu prišiel, pretože podľa Františka ho mediálny škandál pripravil o dôveryhodnosť zastávať takúto funkciu. Podľa podobnej logiky by mohol byť odvolaný každý falošne obvinený biskup, pretože bol v očiach verejnosti vykreslený v negatívnom svetle. Doteraz boli ľudia obetovaní na oltári pravdy, pretože slúžili pravde. Takže teraz sú obetovaní v mene pokrytectva?

Neobvyklé je aj Františkovo zaobchádzanie s kolínskym kardinálom Rainerom Mariom Woelkem, ktorého arcidiecéza vypracovala správu o sexuálnom zneužívaní kňazmi. Autori dokumentu poukázali na hrubé

pochybenia viacerých ordinárov a pomocných biskupov v minulosti, ale kardinál Woelki sa ukázal ako úplne čistý a bezúhonný. Až do ukončenia vyšetrovania sa však rozhodol dať sa Františkovi úplne k dispozícii. Ten v jednom zo svojich nedávnych rozhovorov povedal: „*Požiadal som arcibiskupa, aby na šesť mesiacov odišiel, aby sa situácia upokojila. (...) Keď sa vrátil, požiadal som ho, aby napísal abdikačný list. Urobil tak a dal mi ho. Nechal som ho na mieste, aby som zistil, čo sa stane, ale mám v rukách jeho abdikáciu.*“ Mnohí komentátori vnímajú tento krok ako verejné poníženie kardinála, ktorý sa v nemeckom episkopáte najviac stavia proti tamojšej synodálnej ceste.

Právna deštrukcia?

O latinskoamerickom spôsobe riadenia Cirkvi sa veľa píše vo vyše tristostranovej *knihe*, ktorú pred rokom vydala Geraldina Boniová, profesorka kánonického práva a cirkevného práva na Bolonskej univerzite, ktorá od roku 2011 pôsobí ako konzultantka Pápežskej rady pre právne texty. Úlohou tohto orgánu je dohliadať na správnosť právnych dokumentov vydaných Svätou stolicou.

Kniha profesorky Boniovej je jeden veľký výkrik zúfalstva nad devastáciou právnej architektúry Cirkvi. Počas súčasného pontifikátu bolo vo Vatikáne publikované obrovské množstvo nových právnych aktov, dekrétov, nariadení, inštrukcií atď., avšak väčšina z nich nebola nikdy zaslaná tejto rade, aby sa k nim vyjadrila. Zdá sa, že ich vypracovali akési efemérne komisie, ktoré František menoval vždy *ad hoc* a ktorých zloženie takmer nikto nikdy nepoznal. Autori týchto dokumentov – ako autorka vo svojej práci dokazuje – majú pomerne slabé znalosti kánonického a cirkevného práva. Výsledkom je, že vznikajú právne akty, ktoré sú napísané nedbalo, bez starostlivosti o formálnu stránku, používajú nepresnú terminológiu, sú vnútorne nekonzistentné, niekedy si protirečia s inými dokumentmi a nie sú koordinované s celým právnym systémom. Napriek tomu ich František oficiálne vyhlásil, čo následne spôsobuje nejasnosti v základných otázkach výkladu a uplatňovania práva.

O podobnom zmätku v doktrínálnych otázkach by zasa veľa mohli povedať teológovia. Všetko nasvedčuje tomu, že latinskoamerický experiment na najbližšom konkláve pravdepodobne nebude pokračovať.

Portál Christianitas.sk odporúča:

Taliansky historik a profesor, Roberto de Mattei prináša v knihe **Druhý vatikánsky koncil. Doposiaľ nenapísané dejiny** (slov. vydanie – Nadácia Slovakia Christiana), ucelený pohľad na udalosť, ktorá zásadným spôsobom ovplyvnila život v katolíckej Cirkvi v druhej polovici 20. storočia a nemalou mierou naň vplýva i dnes.

Záujemcovia si môžu túto vysokohodnotnú knihu objednať na adrese:

<https://www.christianashop.sk/druhy-vatikansky-koncil-doposial-nenapisane-dejiny/>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/pontifikat-na-ustupe/>